

Η Δημοτική Μουσική Παράδοση στο Μαργαρίτι. (γράφει ο Θωμάς Στ. Γκίνης)

Η ιστοσελίδα μας παρουσιάζει τους Λαϊκούς Οργανοπαίχτες του Μαργαριτίου, ούτως ώστε ο μελλοντικός συγγραφέας να έχει όσο γίνεται περισσότερα στοιχεία για το Μαργαρίτι. Οι πηγές για την εργασία που ακολουθεί όσον αφορά τους Τζεμαίους, είναι: απο αφηγήσεις παλαιότερων Μαργαριτιωτών, όπως η κ. **Τούλα Στεφανίδου**, από την κόρη του Τάκη (Δημήτρη) Τζέμου και παλιά Μαργαριτιώτισσα κ. **Αικατερίνη Τζέμου**, από την Μουσική Εταιρία της Πρέβεζας, από τον κ. **Βασίλη Τριάντη**, καθηγητή παραδοσιακής μουσικής. Άλλες πληροφορίες έχουμε και από τον κ. Τάκη Καλογερόπουλο (λεξικό Ελληνικής Μουσικής) έκδοσης Γιαλέλη 2001.

Σημαντικές πληροφορίες μας έδωσε επίσης ο κ. **Παναγιώτης Μπιτζιλέκης** από τα Μέγαρα Αττικής, οποίος είναι γαμπρός της μουσικής οικογένειας Τύκου που κάποτε στην Πρέβεζα ήταν γνωστοί με το ψευδώνυμο Νταής και συνεργάζονταν με τους Τζεμαίους. Επίσης ο συμπατριώτης μας και γνωστός τραγουδιστής **Σπύρος Παπανδρέου** από το Καρτέρι Θεσπρωτίας, μας έδωσε πολλές πληροφορίες και αρκετές φωτογραφίες.

Τις φωτογραφίες με τους Τζεμαίους μας τις παραχώρησε η κυρία Αικατερίνη Τζέμου (κόρη του Τάκη Τζέμου, που τώρα μένει στην Πρέβεζα, την οποία και ευχαριστούμε θερμά. Αρκετά σημαντικά στοιχεία μας έδωσε και ο Πρεβεζιάνος και φίλος μας ο κ. **Ηλίας Λούπας**, ο οποίος είναι συγγενής με τους Τζεμαίους, τόσο για την μουσική παράδοση στην Πρέβεζα παλιά, όσο και για τους Τζεμαίους καθώς και για το Σεϊτάν Παζάρ (η γνωστή παλιά λαϊκή συνοικία της Πρέβεζας), με τα στενά σοκάκια και παλαιότερα με τα αρκετά νυχτερινά μαγαζιά όπου έπαιζαν αρκετά μουσικά σχήματα την εποχή του 1900-1960. Από την επίσημη ιστοσελίδα της Ελληνικής Βουλής, (η μουσική της Ηπείρου), πληροφορούμαστε τα έξι:

Θεσπρωτία.

«Στην περιοχή της Θεσπρωτίας δεν αναπτύχθηκαν μεγάλα μουσικά κέντρα εκτός από αυτά της Παραμυθιάς και του Μαργαριτίου. Ωστόσο και τα δυο κέντρα έχουν μικρό δυναμικό και περιορισμένη εμβέλεια. Οι Μπουκαλαίοι της Παραμυθιάς συντηρήθηκαν κυρίως από την Παραμυθιά και τις κοινότητες του λεκανοπεδίου της, τις περιοχές προς τα δυτικά, καλύπτουν οι Παρακαλαμιώτικες Κομπανίες, ενώ προς τα βόρεια (Λάκα Σούλι) αυτές των Γραμεναχωρίων, και των Κουρενταχωρίων.

Στο Μαργαρίτι οι Τζεμαίοι και οι πιο πρόσφατα οι Αντωναίοι, ήταν στραμμένοι

προς την Πρέβεζα και το Ξηρόμερο. Η περιοχή διχοτομείται λοιπόν σε δυο μεγάλες ζώνες με όριο τον κάμπο του Φαναρίου Μαργαριτίου. Στα δυτικά η πρώτη ζώνη χαρακτηρίζεται από τους δυο τύπους πολυφωνικού τραγουδιού για το οποίο μιλήσαμε παραπάνω Ελληνόφωνο μέχρι της παρυφής της Μουργκάνας, και αρβανίτικο-αρβανιτοβλάχικο μέχρι το Φανάρι καθώς και από την επίδραση του Πωγωνίου ιδιώματος. Στη δεύτερη νοτιοανατολικά μετά το Φανάρι, είναι εμφανές οι Ξηρομερίτικες επιδράσεις, διά μέσου των κομπανιών της Άρτας και της Πρέβεζας..»

Σημείωση δική μας: μπορεί να μην είχαμε μουσικά κέντρα, στην Θεσπρωτία, αλλά είχαμε τους σπουδαιότερους μουσικούς, οι οποίοι εργάστηκαν σε άλλα μουσικά κέντρα όπως η Πρέβεζα, και αυτό οφείλονταν στην εμπορική κίνηση του λιμανιού της πόλης τότε.

Μαργαρίτι.

Ο Αθανάσιος Τζέμος 1900

Ένας μεγάλος λαϊκός οργανοπαίχτης, ένας δεξιοτέχνης βιολιστής από το Μαργαρίτι. Ο **Νάσιο Τζέμος** (όπως τον αποκαλούσαν) προέρχονταν από παραδοσιακή οικογένεια μουσικών του Μαργαριτίου. Πότε γεννήθηκε ο Αθανάσιος Τζέμος δεν γνωρίζουμε ακριβώς, αλλά υποθέτουμε κάπου στο 1880. Άφησε απογόνους τους: Δημήτριο (Τάκη) Τζέμο, Αλέκο Τζέμο και Πάνο Τζέμο (Παναγιώτη), όπου και οι τρεις ασχολήθηκαν με τη μουσική και την κα. Αικατερίνη (Κατίνα), η οποία διαμένει στην Πρέβεζα.

Ο Δημήτριος (Τάκης) Τζέμος

Ο Τάκης Τζέμος γεννήθηκε στο Μαργαρίτι Θεσπρωτίας το 1905.

Εγκαταστάθηκε στην Πρέβεζα γύρω στα 1927, όταν η οικογένεια του μετακόμισε από το Μαργαρίτι εκεί, όπου ο πατέρας του Θανάσης Τζέμος, που ήταν και αυτός βιολιστής, άνοιξε εκεί τσαρουχάδικο. Ο λόγος που η οικογένεια Τζέμου μετακόμισε στην Πρέβεζα ήταν η μεγάλη ακμή που παρουσίαζε τότε η πόλη λόγω του λιμανιού της και η φήμη του Αθανασίου Τζέμου ως εξαιρετού μουσικού, όπου συνεργαζόμενος με ισάξιους άλλους μουσικούς, όπως οι κλαρινίστες Νίκος Τσάρας και Βασίλης Μπεσίρης (Τουρκοβασίλης), αποτέλεσαν την βάση πάνω στην οποία αναπτύχθηκε η δημοτική μουσική παράδοση τότε στην Πρέβεζα.

Ο Τάκης Τζέμος βοηθώντας τον πατέρα του στο μαγαζί, άρχισε να ασχολείται από μικρή ηλικία με την μουσική και ιδιαίτερα με το βιολί. Σε ηλικία 14ετών ο Τάκης Τζέμος μην έχοντας χρήματα να αγοράσει βιολί, έφτιαχνε αυτοσχέδια βιολιά από κουτιά λουκουμιών ! μας πληροφορεί ο Τάκης Καλογερόπουλος στο λεξικό της Ελληνικής μουσικής (εκδόσεις Γιαλέλη)2001. Όταν ήρθε στην Πρέβεζα ανέλαβαν να τον βοηθήσουν ο πρόσφυγας Σαντουριέρης Παράσχος,

και ένας τραγουδιστής Ημίν Αράπης. Ο Τάκης Τζέμος, γρήγορα εξελίσσεται σε ένα σπουδαίο βιολιστή αλλά και κλαρινίστα και γίνεται περιζήτητος από τις ορχήστρες της Πρέβεζας.

Δουλεύει αρχικά με τον Νίκο Τζάρα έναν κορυφαίο κλαρινίστα, όπου αποτελεί το βασικό βιολί για αρκετά χρόνια στην κομπανία του μεγάλου κλαρινίστα ως και το θάνατο του τελευταίου το 1942. Μετά το θάνατο του Τζάρα δουλεύει κυρίως με τον Βασίλη Μπεσίρη (Τουρκοβασίλη), τον Κώστα Καραγιάννη, τον Τάσο Χαλκιά, τον Βαγγέλη Σούκα και άλλους μεγάλους μουσικούς της εποχής αυτής.

(Στην φωτο ο διάσημος Μαργαριτιώτης βιολιστής **Τάκης Τζέμος**).

Σε κάποια του εμφάνιση τον άκουσε ένας μεγάλος βιολιστής της εποχής, ο Δημήτρης Σεμσής γνωστός και ως Σαλονικιός, ο οποίος εντυπωσιάστηκε από το παίξιμο του και τον παρότρυνε να εγκατασταθεί στην Αθήνα για να εργαστεί. Ο Τζέμος έφυγε για την Αθήνα όπου συνεργάστηκε με πολλούς μουσικούς και κέρδισε το θαυμασμό τους και έκανε ακόμα πιο γνωστό το όνομα του στον κύκλο των μουσικών σε πανελλήνια εμβέλεια. Δεν έμεινε όμως για πολύ στην Αθήνα αφού κάποια περιστατικά τον ανάγκασαν να γυρίσει και να μείνει μόνιμα στην Πρέβεζα. Δυστυχώς οι συγκυρίες δεν του επέτρεψαν να ηχογραφήσει σε κάποια εταιρεία.

Το 1960, ενώ ήταν βαριά άρρωστος, ηχογραφούνται στο Αγρίνιο τα παρακάτω τρία τραγούδια. Είναι η μοναδική ηχογράφηση που υπάρχει. Βιολί παίζει ο Τάκης Τζέμος και τον συνοδεύουν οι οργανοπαίκτες: στο ακορντεόν ο γιος του Λευτέρης Τζέμος και στην κιθάρα ο Λάζαρος Πάνου από τα Γιάννενα. Τα τρία μοναδικά τραγούδια ήταν ο Μπάλος, το Ταξίμι και η Γενοβέφα, όπως μας πληροφορεί ο Τάκης Καλογερόπουλος.

Ωστόσο θα χρησιμοποιήσουμε και μαρτυρίες μουσικών που έπαιξαν μαζί του, ή, τον άκουσαν να παίζει, οι οποίες είναι περιγραφικές και μας δίνουν έστω και μια αμυδρή ιδέα για τον τρόπο με τον οποίο χειρίζονταν το βιολί γράφει ο μουσικολόγος καθηγητής Βασίλης Τριάντης και συνεχίζει «... Ο βιολιστής

Χρήστος Ζώτος που δούλεψε μαζί του, μας λέει πως ο Τζέμος μπορούσε να (βγάλει) σχεδόν ένα ολόκληρο τραγούδι με μια δοξάρια. Ο Τάκης Τζέμος δεν χρησιμοποιούσε πολύ το δοξάρι πάνω κάτω με κοντές δοξαριές, αλλά δούλεψε πολύ καλά το αριστερό του χέρι παίζοντας με πολλά (γκλισάντα) και γεμάτες δοξαριές». Ο Θεόδωρος Ζαφείρης Μαργαριτιώτης παλιός, (γράφει ο Β. Τριάντης, (και εδώ κάνει λάθος δεν υπάρχει Ζαφείρης στο Μαργαρίτι), μας αναφέρει πως ο Τζέμος μετακινούσε τα δάχτυλα του αριστερού χεριού πάνω στο βιολί χωρίς να τα σηκώνει σχεδόν ποτέ, επιβεβαιώνοντας κατά κάποιο τρόπο το διαρκές γκλισάντο, ενώ ο Θεόδωρος Ακρίδας εξετάζοντας το παίξιμο του αναφέρει τα εξής: (Πλατιά και παχιά δοξαριά, εκλεπτυσμένα και πολύ ευκίνητα δάχτυλα, ήχος βιολιού γεμάτος ευαισθησία και λυρισμό). Ο Τιμολέων Βέσκας ο οποίος δεν είναι μουσικός αλλά φίλος της λαϊκής μουσικής και μπαρμπέρης στο Σαΐταν Παζάρ από το 1952, θυμάται έντονα τα μαρς και τις χώρες που έπαιζε ο Τζέμος στα καφενεία στο Σαΐταν Παζάρ. (Σε αφιέρωμα της ERT3 τον Οκτώμβριο του 2012 για τον μεγάλο κλαρινίστα Νίκο Τσάρα, ακούμε τον γιο του Νίκου Δημήτρη Τσάρα, επίσης κλαρινίστα, να αναφέρεται στον Τάκη Τζέμο και τον αποκαλεί αστέρι σε ερώτηση του δημοσιογράφου, για το πόσο καλός ήταν τότε στην Πρέβεζα ο Τάκης Τζέμος!

Η Μουσική Κομπανία του μεγάλου Κλαρινίστα **Νίκου Τσάρα** στην Πρέβεζα. Φωτογραφία της Εποχής 1950: (Φωτό από την κα. **Κατίνα Τζέμου**)

Οι Τζεμαίοι σε μουσική κομπανία στην Πρέβεζα. Από αριστερά πρώτος με το κλαρίνο ο Νίκος Τσάρας, Πίσω από τον Νίκο Τσάρα είναι ο Τάκης Τζέμος με το βιολί 2ος με το κλαρίνο είναι ο Νίκος Τίκος (Νταής). Ενδιάμεσα από το δεύτερο κλαρίνο και τον ακορντεονίστα είναι ο Αλέκος Τζέμος με την κιθάρα και από δεξιά δεύτερος με το τσιγάρο είναι ο Γιώργος Τύκος (Νταής). Την φωτογραφία αυτή την έχω από την κα. Αικατερίνη (Κατίνα) όπως την φωνάζουν, κόρη του Τάκη Τζέμου. (Χάρηκε που εμείς οι Μαργαριτιώτες ενδιαφερθήκαμε για τον πατέρα της, μας είπε επίσης ότι και κάποιος άλλος της

ζήτησε πληροφορίες για τους Τζεμαίους, και πρόσθεσε ευχαριστημένη, -«ότι είχα σας τα έδωσα, δεν έχω άλλα», εννοώντας τις φωτογραφίες).

Τον Αύγουστο του 1912 βλέποντας στην ιστοσελίδα μας την σπάνια αυτή φωτό με τους μουσικούς της Πρέβεζας, επικοινωνήσαμε μαζί μας ο κ Παναγιώτης Μπιτζιλέκης, γαμπρός του Γιώργου Τύκου, και μας έδωσε τα ονόματα ορισμένων ακόμη οι οποίοι εμφανίζονται στη συγκεκριμένη φωτό. Μας γράφει λοιπόν ο κ.Μπιτζιλέκης, ότι << ο κύριος με το Λαούτο και το τσιγάρο στο στόμα από δεξιά είναι ο Γιώργος Τύκος (Νταής), από αριστερά ο δεύτερος με το κλαρίνο και τα γυαλιά ηλίου είναι ο Νίκος Τύκος (Νταής) αδελφός του Γιώργου. Ενδιάμεσα από τον κλαρινίστα Νίκο Τύκο με τα γυαλιά και τον ακορντεονίστα πίσω τους, ο κύριος με την κιθάρα είναι ο Γιάννης Βαρδακάτος (μας λέει ο κ. Μπιτζιλέκης. Εδώ πρόκειται για λάθος, ο κιθαρίστας είναι ο Αλέκος Τζέμος με βεβαιότητα διότι πέραν της ομολογίας της κυρίας Τζέμου, βλέπουμε στην πάρα κάτω φωτό τον Αλέκο Τζέμο να του μοιάζει). Σύμφωνα λοιπόν με την περιγραφή του κ. Μπιτζιλέκη, οι αδελφοί Τύκου, Γιώργος, Νίκος, Κώστας και Βελισσάρης κατάγονταν από το Μέτσοβο και έμεναν στην Πρέβεζα στα Μαρτσίκια.

► Πανηγύρι στους Αγίους Αποστόλους το 1935, Βασίλης Μπεσίρης-Τουρκοβασίλης (κλαρίνο), Δημοσθένης Καταρτζής (ούπι), Τάκης Τζέμος (βιολί).

Στην Πρέβεζα τα αδέρφια της οικογένειας Τύκου ήταν γνωστοί με το παρατσούκλι Νταής. Ο Βελισσάρης Τύκος (Νταής) βιολιστής, διετέλεσε και πρόεδρος των μουσικών Ελλάδος, και ήταν ο ιδιοκτήτης του μουσικού κέντρου Ζούγκλα στην Αθήνα την εποχή αυτή, όπου από το μαγαζί του πέρασαν αρκετοί επώνυμοι μουσικοί καλλιτέχνες, όπως οι Τζεμαίοι, οι Χαλκιάδες, ο Καρναβάς, ο Αλέκος Κώστας και πάρα πολύ άλλοι>> μας πληροφορεί ο κ. Παναγιώτης

Μπιτζιλέκης, τον οποίο ευχαριστούμε θερμά για την παρέμβαση του και τις πληροφορίες και τα ονόματα που μας έδωσε.

Στην φωτό αυτοί εμφανίζονται και άλλοι ακόμη μουσικοί, των οποίων δεν έχουμε τα ονόματα, όπως ο νεαρός κλαρινίστας δεξιά, και ο τελευταίος κιθαρίστας δεξιά. Ελπίζουμε μελλοντικά να βρούμε και τα ονόματα αυτών, που απεικονίζονται σε αυτή την φωτογραφία, που είναι ένα μουσικό ιστορικό κειμήλιο για την μουσική παράδοση στην Πρέβεζα της εποχής 1950. Ο κ. Μπιτζιλέκης μας είπε επίσης ότι έχει ακόμη το λαούτο του πεθερού του Γιώργου Τύκου και μας ζήτησε αυτή την φωτογραφία κειμήλιο την οποία και του στείλαμε.

Από την εργασία του μουσικολόγου κ. Β. Τριάντη, που παρότι έχει κάποιες λανθασμένες πληροφορίες, τις οποίες βρισκόμαστε στην ευχάριστη θέση να διορθώσουμε π.χ. αν υπάρχουν ηχογραφήσεις, (εμείς γνωρίζουμε ότι υπάρχουν αλλά λίγες), ίσως μελλοντικά ανακαλύψουμε και άλλες, μαθαίνουμε για το σεβασμό που είχαν οι Πρεβεζιάνοι στο πρόσωπο του βιολιστή Τάκη Τζέμου καθώς και οι νεότεροι συνάδελφοι του μουσικοί, της εποχής αυτής. Γράφει λοιπόν ο κ. Τριάντης... (Ο Τζέμος συνήθιζε επίσης, λόγω της γνώσης του (αλα τούρκα) παιξίματος και της δεξιοτεχνικής ευχέρειας που διέθετε, να αλλάζει τα κομμάτια. Ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι το τραγούδι (βρύση μου μαλαματένια) το οποίο υπάρχει σε ηχογράφηση από τον Βαγγέλη Σούκα παιγμένο με τον τρόπο που το έπαιζε ο Τζέμος. Ο Τάκης Τζέμος μπορεί να μην άφησε πίσω του δισκογραφία, πέρασε όμως από την Πρέβεζα και σχεδόν όλη την Ελλάδα σαν ένας από τους μεγαλύτερους δεξιοτέχνες λαϊκούς μουσικούς που πολλοί μουσικοί προσπάθησαν να φτάσουν σε δεξιοτεχνία και ήθος και όλοι θυμούνται με θαυμασμό). Έφυγε απο τη ζωή το 1962.

Συνεχίζοντας ο Μουσικολόγος της Σχολής Μουσικής Τεχνολογίας Ηπείρου Βασίλης Τριάντης, μας πληροφορεί σχετικά για την μουσική στην Πρέβεζα την περίοδο 1900 ως 1970. (Οι περισσότεροι μουσικοί που ήταν γραμμένοι στο Σωματείο των μουσικών στην Πρέβεζα ήταν Μαργαριτιώτες και Λευκαδίτες.) (Εδώ πρέπει να έχει κάνει λάθος ο καθηγητής διότι οι μουσικές οικογένειες του Μαργαριτίου ήταν μόνο έξι).

Και συνεχίζει ο κ.Τριάντης: Εκτός από τους Τζεμαίους, από Μαργαρίτι ήταν ο Φώτης Ντίνου, (βιολί και τραγούδι) και ο Παύλος Ζαφείρης. Ο κλαρινίστας Νίκος Τζάρας που υπήρξε ο καλύτερος δάσκαλος για πολλούς νεότερους μουσικούς ίσως να ήταν από το Μαργαρίτι. Κοντά του μαθήτευσε ο Τάκης Τζέμος, ο Βασίλης Μπεσίρης και πολλοί άλλοι. Ο Μάκης Βασιλειάδης μας αναφέρει πως δάσκαλος του στην Πρέβεζα ήταν ο βιολιστής Φώτης Ντίνου από το Μαργαρίτι, ενώ ο Βαγγέλης Σούκας στη βιογραφία του αναφέρει ως δικό του δάσκαλο τον βιολιστή Τάκη Τζέμο λέγοντας : (Σήμερα λέω με βεβαιότητα πως

το παίξιμο μου ήταν Τζεμαίικο.) Δυστυχώς οι δεξιότητες του βιολιού δεν μας έχουν αφήσει ηχογραφήσεις με τα παιχνίματα τους.

Ενδιαφέρον όμως έχει το γεγονός πως παιχνίματα του Τάκη Τζέμου έχουν μείνει στη μνήμη των Πρεβεζάνων. Ο λαουτιέρης Χρήστος Ζώτος και ο Θόδωρος Ζαφείρης τραγουδιστής, που έζησε κοντά στον Τζέμο αποδίδουν την βάση της μουσικής τους στο παίξιμο του Τζέμου. Η καλύτερη μουσική κομπανία το 1950 απαρτιζόταν από τους Τάκη Τζέμο, και Κώστα Νταή βιολί, Νίκος Τζάρας κλαρίνο, Νίκος Αναστασίου και Νίδας Δημητρίου σαντούρι, Γιώργος Λιόλης και Πάνος Τζέμος λαούτο, και ο Βασίλης Μπεσίρης κλαρίνο. Οι ντόπιοι που έζησαν τα τελευταία χρόνια της ακμής του λιμανιού, αναφέρουν σαν πρώτους και βασικούς εκπροσώπους των Πρεβεζάνων λαϊκών οργανοπαιχτών τους Νίκο Τζάρα κλαρίνο, Βασίλη Μπεσίρη κλαρίνο και Τάκη Τζέμο βιολί.

Το μαγαζάκι αυτό που βλέπετε στη φωτογραφία κάτω, είναι στην Πρέβεζα στο Σεϊτάν-Παζάρ. Το επισκεφτήκαμε παρέα με τον φίλο μας κ. Ηλία Λούπα το 2009. Εκεί έπαιζε ο Τάκης Τζέμος, εκεί ήταν και τα γραφεία του Σωματείου των Μουσικών της Πρέβεζας παλαιότερα. Στο ιστορικό αυτό μαγαζί, σήμερα πέρα από μια φωτογραφία του Τσιτσάνη δεν υπάρχει τίποτα άλλο !

Τον Μάη του 2013 επικοινωνήσαμε μαζί μας ο κ. Δημήτρης Κώστας, και αφού μας συνεχάρη για την εργασία αυτή, μας τόνισε ότι το μαγαζί αυτό, εξακολουθεί να είναι τόπος συνάντησης των μουσικών και όχι μόνο. Μας πληροφόρησε επίσης ότι γίνεται συγκέντρωση υλικού και πρόκειται μάλιστα να εκδοθεί και κάποιο βιβλίο σχετικά με την μουσική παράδοση της Πρέβεζας. Αυτή η προσπάθει που γίνεται μας χαροποιεί ιδιαίτερος, αρκεί να γίνει συστηματική έρευνα. Όταν γράφουμε (δεν υπάρχει τίποτα άλλο) ενοούμε παλιές φωτογραφίες που να θυμίζουν την εποχή της δεκαετίας του 1950, με τους ξακουστούς μουσικούς, που αναφέρει ο μουσικολόγος καθηγητής κ. Βασίλης Τριάντης. Είμαι βέβαιος ότι ιστορικά στοιχεία για την εποχή αυτή υπάρχουν, το αναφέρει εξάλλου ο γιος του Νίκου Τσάρα σε κάποιο αφιέρωμα της ETR (ο Τόπος και το τραγούδι του, Η Πρέβεζα του Τσάρα).

Η φωτογραφία του Νίκου Τσάρα, του Τάκη Τζέμου, και του Φώτη Αντωνίου, οι οποίες αποτελούν μουσικό-ιστορικά κειμήλια και τις έχουμε αναρτήσει, και πιθανόν ακόμη κάποιες άλλες από τους παλαιότερους μουσικούς, που ίσως έχουν οι ερευνητές της Πρέβεζας, θα μπορούσαν να κοσμήσουν το μουσικό στέκι στο Σεϊτάν Παζάρ.

Όσον αφορά το βιβλίο που πρόκειται να εκδώσουν οι ερευνητές της Πρέβεζας, σε ότι αφορά τους Τζεμαίικους και άλλους μουσικούς της περιοχής Φαναρίου, (που από λάθος αναφέρονται ως Μαργαριτιώτες), μπορούμε να βοηθήσουμε, υπάρχει ακόμη ανέκδοτο υλικό για τους προαναφερόμενους μουσικούς.

Επισημαίνουμε ότι κάθε αναφορά που γίνεται στην ιστοσελίδα μας, αποκλειστικό και μόνο σκοπό έχει, τα ιστορικά αυτά ντοκουμέντα να διασωθούν, και δεν αποσκοπούν σε οικονομικό όφελος.

(Φωτό από το στέκι των μουσικών στο Σεϊτάν Παζάρ του κ. Σταύρου Κώστα)

Τα Μουσικά Καφενεία της Πρέβεζας.

Τα μουσικά καφενεία που λειτουργούσαν τα τελευταία χρόνια της ακμής του λιμανιού της Πρέβεζας (1930- 1960) ήταν τρία. Συνήθιζαν, και συνηθίζουν οι άνθρωποι που έζησαν εκείνα τα χρόνια, στις αφηγήσεις τους να τα ονομάζουν μουσικά καφενεία, ή, και Καφέ Αμάν λόγω της δράσης των ορχηστρών σε αυτά. Το ένα από αυτά τα καφενεία βρισκόταν στην σημερινή οδό Χρ. Κόντου 18, στην αρχή του καλντεριμιού, εκεί που αρχίζει να κατηφορίζει το καλντερίμι, και ανήκε σε κάποιον Σωτήρη Σόφη ως το κλείσιμο του. Το άλλο όπου έδρευε και το σωματείο μουσικών ανήκε σε κάποιον Ανδρέα Σκεπετάρη ως το 1960. Σήμερα συνεχίζει να λειτουργεί υπό τη διεύθυνση του κ. Σταύρου Κώστα και μάλιστα διατηρώντας σχεδόν την αρχική του μορφή, στην οδό Χρήστου Κόντου 18.

Απέναντι από αυτό υπήρχε και ένα άλλο καφενείο κάποιου Νίκου Τασούλα. Σε αυτά τα τρία καφενεία, οι λαϊκοί οργανοπαίχτες της Πρέβεζας, όπου το ένα τρίτο τουλάχιστον κατάγονταν από το Μαργαρίτι, όπως μας λένε οι ίδιοι οι Πρεβεζάνοι, σύμφωνα με μαρτυρίες τους απέδιδαν κυρίως οι βιολιτζήδες με περισσά τέχνη, ευρωπαϊκά κομμάτια, βαλς ταγκό και άλλα και αποκτούσαν το θαυμασμό των πολιτών της (ανωτέρας τάξης).

Τέτοια περίπτωση αποτελεί ο Τάκης Τζέμος, αναφέρει ο λαογράφος Τιμολέων Βέσκας. Το ρεμπέτικο τραγούδι στην Πρέβεζα το στήριζαν και το φιλοξένησαν αδιαμφισβήτητα τα στέκια του λιμανιού και το Σαΐταν Παζάρ που έπαιζε ο Τζέμος. Το 1948 ο μεγάλος ρεμπέτης του λαϊκού μας τραγουδιού Μάρκος

Βαμβακάρης ήρθε στην Πρέβεζα και έπαιξε στο καφενείο του Αποστόλη Καπονά, και στο βιολί τον συνόδευε ο Τάκης Τζέμος μου είπε ο κ. Ηλίας Λούπας.

Ο λαουτιέρης Πάνος Τζέμος αδερφός του Τάκη ήταν και καλός τραγουδιστής σε αμανέδες καθώς και ο Αλέκος Τζέμος και ο Φώτης Ντίνου, επίσης Μαργαριτιώτης. Εδώ θα πρέπει να κάνουμε μια σημαντικότερη διευκρίνιση:

Σεβόμαστε την εργασία αυτή του κυρίου Βασίλη Τριάντη αλλά θα πρέπει να διαφωνήσουμε με ορισμένα στοιχεία. Δεν γνωρίζουμε από που έχει ο καθηγητής τις πληροφορίες ότι όλα αυτά τα ονόματα που αναφέρει κατάγονται από το Μαργαρίτι, π.χ. για τον Φώτη Ντίνου, για τον Θεόδωρο Ζαφείρι, για τον Νίκο Τσάρα ο οποίος δεν έχει καμιά σχέση με το Μαργαρίτι, και ότι οι μισοί μουσικοί κατάγονταν από το Μαργαρίτι! Ο Φώτης Ντίνου που αναφέρει, ίσως να ήταν ο βιολιστής Φώτης Αντωνίου όντως Μαργαριτιώτης, για τους άλλους σίγουρα έχει λαθεμένες πληροφορίες! Εγώ σαν Μαργαριτιώτης και γνώστης της δημοτικής μουσικής παράδοσης στο Μαργαρίτι, γνωρίζω ότι στο Μαργαρίτι είχαμε τους Τζεμαίους, τους Σπουργήτιδες όπως ο Τάση Φώντας (Αναστάσιος Σπουργίτης) τους Τζουραίους με παρατσούκλι Νίνος όπως ο κιθαρίστας Σπύρος Νίνος και ο αδερφος του Κωνσταντίνος στο ντέφι, τους Πουλίδες όπως ο παλιός κλαρινίστας του Μαργαριτίου Βασίλης Πουλής, και την οικογένεια Αντωνίου με τον παλιό γνωστό Φώτη Αντωνίου έναν εξαίρετο βιολιστή.

Εκτός αυτών που ανέφερα, ίσως να ήταν και κάποιοι από την οικογένεια Μπράγια όπως ο κιθαρίστας Βασίλης Μπράγιας, και από την οικογένεια Σωτηρίου. Είμαι βέβαιος ότι οι υπόλοιποι μουσικοί που αναφέρει ο κ. Τριάντης κατάγονταν από το Καστρί Φαναρίου, το οποίο είναι για μένα η κυριότερη πηγή των μουσικών στην περιοχή μας! Από το Καστρί Φαναρίου και τον διπλανό Μεσοπόταμο έχουμε αρκετούς αξιόλογους μουσικούς οι οποίοι έχουν συγγενικούς δεσμούς με τους μουσικούς του Μαργαριτίου, **επειδή όμως τότε η περιοχή Φαναρίου υπάγονταν στο Μαργαρίτι**, πιθανόν κάποιοι Φαναρίσιοι μουσικοί να δήλωναν ως Μαργαριτιώτες στο μουσικό Σωματείο της Πρέβεζας εκείνη την εποχή.

Οι πιο γνωστοί μουσικοί του Καστρί Φαναρίου ήταν από την οικογένεια των Λατσέων όπως ο Κοσμάς Λατσιός βιολιστής, ο Αχιλέας Λατσιός τραγουδιστής με τά δυο αδέρφια του Βασίλη και Κοσμά τον νεότερο, ο Θανάσης Γκλάνος, ο οποίος παίζει μέχρι και σήμερα, και ο μεγάλος κλαρινίστας Χαράλαμπος Φωτίου (Λιάμης) και επίσης ο αδερφός του ο Γρηγόρης σπουδαίος κλαρινίστας και αυτός.

Τις πληροφορίες μου αυτές τις οποίες έχω, προέρχονται από προσωπική μου γνωριμία σχεδόν με όλους τους μουσικούς και από αξιόπιστες πηγές, από τον φίλο μου τραγουδιστή κ. Σπύρο Παπανδρέου απο το Καρτέρι Θεσπρωτίας , ο

οποίος έπαιξε αρκετά χρόνια με όλους τους Μαργαριτιώτες και τους Φαναρίσιους από το Καστρί και απο τον κ. Ηλία Λούπα συγγενή του Τάκη Τζέμου.

Θα πρότεινα δε στον καθηγητή κ. Βασίλη Τριάντη να ασχοληθεί ξανά με το θέμα αυτό και να γράψει για την μουσική παράδοση στο Μαργαρίτι διορθώνοντας τα κάποια λάθη και εμπλουτίζοντας πιθανόν με νέα στοιχεία που υπάρχουν. Προσωπικά πιστεύω ότι ο κλαρινίστας Δημήτριος Τσάρας, γιος του μεγάλου κλαρινίστα Νίκου Τσάρα, μπορεί να μας διηγηθεί πολλά χρήσιμα στοιχεία για τους μουσικούς της Πρέβεζας. Στο αφιέρωμα της ERT3 που παρακολούθησα, είδα ότι και άλλοι Πρεβεζάνοι έχουν πολλά να μας πουν για τους Μαργαριτιώτες Τζεμαίους.

Το καλοκαίρι του 2012 που συναντήθηκα με τον 80ντάχρονο Βαγγέλη Μπακαγιάννη στην Πάργα, ο οποίος με συνεχάρηκε για την εργασία μου αυτή αναφορικά με την μουσική παράδοση στο Μαργαρίτι, μου έδειξε ένα σπουδαιότατο βιβλιαράκι με σημαντικότερες σημειώσεις και τραγούδια προερχόμενο από τον εκλιπόντα Παναγιώτη Τζέμο, το οποίο θα έχουμε πιστεύω μελλοντικά την ευκαιρία να σας παρουσιάσουμε !

Στην πίσω μεριά της φωτογραφίας κάτω, είναι γραμμένα με μολύβι: Λευτέρης, Ειρήνη, Αλέκος. Η φωτογραφία είναι το πρωτότυπο και μας την χάρισε η κ. **Αικατερίνη (Κατίνα), κόρη του Τάκη Τζέμου.** Είναι σε ένα μαγαζί στην Ηλιούπολη Αθήνας, εκεί όπου έπαιζε ο Τάκης Τζέμος παλιά. Στην φωτογραφία εδώ έχουμε τον Αλέκο Τζέμο στο βιολί και δίπλα του τον Βαγγέλη Σούκα στο κλαρίνο, από αριστερά ο Λευτέρης Τζέμος με την κιθάρα, γιός του Τάκη Τζέμου.

Κάτω με το βιολί ο Τάκης Τζέμος κάπου στο Αγρίνιο.

Για το καταπληκτικό παίξιμο του Τάκη Τζέμου, ο μεγάλος κλαρινίστας Τάσος Χαλκιάς ο οποίος συνεργάστηκε μαζί του στην Πρέβεζα είχε πει κάποτε στο ραδιόφωνο της ΕΡΤ στα απομνημονεύματα του ότι, -τότε εγώ ήμουν στα Γιάννενα και ο Τζέμος στο Μαργαρίτι -! Η ομολογία αυτή από τον καλύτερο κλαρινίστα της Ελλάδος τότε, μας φανερώνει την καλλιτεχνική αξία του Μαργαριτιώτη Τάκη Τζέμου.

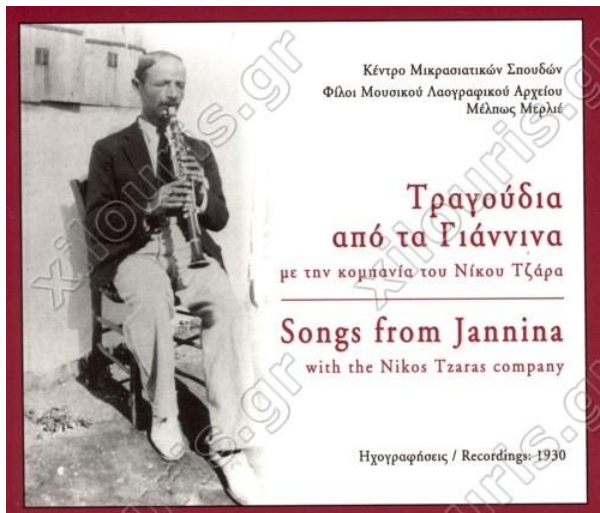
Φωτό, Τάσος Χαλκιάς.

ΝΙΚΟΣ ΤΣΑΡΑΣ

Ο μεγάλος δεξιοτέχνης στο κλαρίνο Νίκος Τσάρας, δάσκαλος του Τάκη Τζέμου και αργότερα βασικός συνεργάτης ο Τζέμος στην καλύτερη μουσική κομπανία της Πρέβεζας του Νίκου Τσάρα. Στην κομπανία αυτή ο Τζέμος εργάστηκε μέχρι το θάνατο του φίλου και δάσκαλου του. Όταν ο Νίκος Τσάρας απεβίωσε ο Τάκης Τζέμος έγραψε ένα τραγούδι για τον δάσκαλο και αχώριστο φίλο του, που το έπαιξαν στην κηδεία του, όπως μας πληροφορεί ο Τάκης Καλογερόπουλος, το οποίο και σας παρουσιάζω:

(Φωτό από το αρχείο της Μέλπως Μερλιέ με τον Νίκο Τσάρα).

Στην φωτό κάτω, ο Νίκος Τζάρας (με το άσπρο παντελόνι), και μέλη της κομπάνιας του στην Πρέβεζα. Για τους συνεργάτες του δεν έχουμε κάποια πληροφόρηση μέχρι στιγμής.

Στο Νίκο Τζάρα έγινε πάνδημη κηδεία γιατί ο κόσμος αγαπούσε πολύ την τέχνη του. Ο Τάκης Τζέμος, γνωστό (Πρεβεζιάνικο) βιολί του έγραψε το πιο κάτω μοιρολόι:

« Κλάψε λαούτο και βιολί, σαντούρι και κιθάρα
κι εσύ κλαρίνο πένθησε για το χαμό του Τζάρα
Δευτέρα μέρα έπαιζε στου Κρόκου την Ταβέρνα
Πόνος βαρύς τον έπιασε για τελευταία μέρα.
Τον κλάψανε το Ξηρόμερο, Πρέβεζα και Λευκάδα,
κι όλοι τα μαύρα βάλανε, για το χαμό του Τζάρα.
Ο Τζάρας ήταν ξακουστός σε όλη την Ελλάδα
Τώρα εις τα γραμμόφωνα θ' ακούμε Γειά σου, Τζάρα ».

Κάτω, βλέπετε μια σπάνια φωτογραφία με τον σπουδαίο κλαρινίστα Νίκο Τζάρα στο μέσον, της εποχής του 1930. Μαζί του είναι ο Κώστας Μπενάτσης με το βιολί και ο Βασίλης Ντάλας με το λαούτο. Η φωτογραφία αυτή είναι από

μια ιστοσελίδα της Ελληνικής Βουλής, (Μουσικός Χάρτης του ελληνισμού, μουσική της Ηπείρου).

Λίγο πριν το θάνατο του, ο Τάκης Τζέμος είχε αποσυρθεί στο Αγρίνιο λόγω ασθένειας των πνευμόνων του, κοντά στον γιό του Λευτέρη Τζέμο. (Δεν γνωρίζω ακόμη αν άφησε και άλλους απογόνους) εκτός της κόρης του Αικατερίνης και του Ελευθερίου, ο οποίος και αυτός ασχολείται με την μουσική με σπουδαία καριέρα, στο ακορντεόν και μάλιστα το 1982 σύμφωνα με τον μουσικολόγο κ.Τάκη Καλογερόπουλο ήταν πρόεδρος του σωματείου μουσικών στο Αγρίνιο. Ο Τάκης Τζέμος απεβίωσε το 1962 σε ηλικία 57 ετών στο Αγρίνιο και κατά την δική του επιθυμία ενταφιάστηκε στην Πρέβεζα.

Ο Αλέκος Τζέμος.

Στην παρακάτω φωτο απεικονίζεται ο Αλέκος Τζέμος, αδελφός του Τάκη, σε ηλικία 25 ετών όπως γράφει πίσω η φωτογραφία, την οποία έχουμε από την κ. Αικατερίνη Τζέμου. Ο Αλέκος ήταν εξαιρετος τραγουδιστής ιδιαίτερα στους αμανέδες και έπαιζε κιθάρα και λαούτο. Οι λαογράφοι της Πρέβεζας τον αποκαλούν βετεράνο τραγουδιστή. Εργάστηκε στην Πρέβεζα, στο Αγρίνιο και στην Πάτρα, όπου ήταν ιδιαίτερα δημοφιλής.

Παναγιώτης Τζέμος

Ο Πάνο Τζέμος (όπως τον φώναζαν), ακολουθώντας τον Πατέρα του είχε μάθει να παίζει όλα τα μουσικά όργανα, βιολί, αρμόνιο, κιθάρα και τραγουδούσε επίσης. Εργάστηκε στην Πρέβεζα στην Θεσπρωτία και στην Πάτρα. Από αφηγήσεις του φίλου μας κ. Σπύρου Παπανδρέου όπου συνεργάστηκαν αρκετές φορές, ιδιαίτερα στα πανηγύρια της περιοχής Παραμυθιάς και του Μαργαριτιού, όπως στο πανηγύρι-Λάμποβο, η σύζυγος του τον ακολουθούσε και έπαιζε αρμόνιο (όπως βλέπουμε στην κάτω φωτογραφία) παρέα με τον Σπύρο Παπανδρέου, τους Χαλκιάδες και τον Ξενοφώντα Σπουργίτη, γιο του αξέχαστου Αναστασίου Σπουργίτη (Τάση Φώντα) από το Μαργαρίτι.

(Η φωτό κάτω, είναι από το αρχείο του κ. **Σπύρου Παπανδρέου**).

Ο Πάνο Τζέμος, εκλιπών τώρα πια, έχει ενταφιαστεί στο παλιό κοιμητήριο στο μικρό εκκλησάκι της Παναγίας στην Κένταλη Μαργαριτιού. (Στην φωτό από δεξιά όπως κοιτάζουμε: είναι ο Φώντας Σπουργίτης με την κιθάρα, η ξανθιά γυναίκα είναι η σύζυγος του Πάνο Τζέμου, πίσω της ακριβώς ο Πάνος που διακρίνεται λίγο, ο Σπύρος Παπανδρέου από το Καρτέρι Θεσπρωτίας και πίσω οι Χαλκιάδες. Η φωτό είναι από το πανηγύρι Λάμποβο στην Παραμυθιά).

Δυο λόγια για το Σαΐταν Παζάρ στην Πρέβεζα:

Το Σαΐταν Παζάρ ήταν μια συνοικία στο κέντρο της πόλης στην οδό ατιντάνων και ζούσαν εκεί μόνο οι χριστιανοί. Το όνομα της σύμφωνα με την ιστορία του τόπου, οφείλεται στο γεγονός πως στην περίοδο της τουρκοκρατίας οι κάτοικοι του καλντεριμιού έριχναν στα στενά σοκάκια της συνοικίας ότι λιπαρό είχαν, σαπούνι λάδια κλπ με αποτέλεσμα οι Τούρκοι στρατιώτες που περιπολούσαν και φορούσαν παπούτσια με σιδερένια καρφιά, να γλιστρούν και να πέφτουν. Ένας Τούρκος αξιωματικός που έπεσε θύμα των κατοίκων του καλντεριμιού φώναξε: (Σαΐταν Παζάρ δηλαδή διαολοπάζαρο) και δεν ξαναπέρασε από εκεί, έτσι έμεινε το όνομα στη συνοικία αυτή και οι χριστιανοί βρήκαν την ησυχία τους.

Αυτό μου το διηγήθηκε ο φίλος μου Ηλίας Λούπας από την Πρέβεζα. Στην παρακάτω φωτογραφία έχουμε τον συμπατριώτη και φίλο μας Ηλία Λούπα (πρόσφυγας στην καταγωγή) που μένει στην Πρέβεζα και έχει συγγένεια με τους Τζεμαίους. Από ότι μου είπε, τους επισκέπτονταν παλιά στο Μαργαρίτι. Η τελευταία που επισκέφτηκε στο Μαργαρίτι ήταν η Ελισάβετ, σύζυγος του παλιού κιθαρίστα Πέτρου Τζέμου, που διέμεναν στο Μαργαρίτι έως το θάνατο τους. Ο Ηλίας Λούπας μου έδωσε πολλά στοιχεία για τους Τζεμαίους, μου έδειξε το μαγαζί όπου έπαιζαν παλιά, με έφερε σε επικοινωνία με την κόρη του Τάκη Τζέμου την κ. Κατερίνα η οποία μου έδωσε τις μοναδικές αυτές φωτογραφίες που αποτελούν ιστορικό μουσικό κειμήλιο. Από τον κ. Ηλία Λούπα έμαθα επίσης ότι ο Τάκης Τζέμος είχε αξιόλογο αρχείο με φωτογραφίες αλλά και σημειώσεις, τα οποία καταστράφηκαν !

ΟΙ Μουσικοί του Μαργαριτιού:

Ο Φώτης Αντωνίου (Φώτ-Αντώνης)

Ο Φώτης ήταν ακόμη ένας μεγάλος αυτοδίδακτος βιολιστής από το Μαργαρίτι που άφησε μεγάλο όνομα στην περιοχή μας, ισάξιος του Νάσιο Τζέμου. Το πιο σπουδαίο είναι ότι δυο από τα πολλά παιδιά του, ο τραγουδιστής Γιάνγκος και ο αλησμόνητος εκλιπών κλαρινίστας Σπύρος Αντωνίου, κατάφεραν και κράτησαν το όνομα της σπουδαίας μουσικής αυτής οικογένειας και το έκαναν γνωστό σε όλη την Ελλάδα. Για τον βετεράνο παλιό βιολιστή του Μαργαριτιού Φώτη Αντωνίου κάνει λόγο και ο επίσης βιολιστής Πρεβεζάνος Χρήστος Ζώτος ο οποίος αφού αναφέρεται στον Τάκη Τζέμο που τον κατατάσσει στα καλύτερα βιολιά της Ελλάδας, συμπληρώνει ότι οι μουσικοί του Μαργαριτιού όπως ο βιολιστής Φώτης Αντωνίου ο οποίος έπαιζε με τον κλαρινίστα Μπραχόπουλο, ήταν οι ονομαστότεροι οργανοπαίχτες στην περιοχή της Πρέβεζας! (Πηγές: Τάκης Καλογερόπουλος, λεξικό Ελληνικής Μουσικής. εκδόσεις Γιαλιαρέλη 2001). Η συμβολή της οικογένειας Αντωνίου και των Τζεμαίων στη δημοτική μουσική παράδοση του Μαργαριτιού, αναφέρονται και στην ιστοσελίδα της Ελληνικής Βουλής, στην ενότητα (Μουσικοί της Ηπείρου).

Την σπουδαία αυτή φωτογραφία που αποτελεί ιστορικό μουσικό κειμήλιο για το Μαργαρίτι, την έχω από τον καταξιωμένο τραγουδιστή εδώ και πολλά χρόνια κ. **Φίλιππο Δήμου**, ο οποίος συνεργάστηκε με τον κλαρινίστα του Μαργαριτιού Σπύρο Αντωνίου για πολλά χρόνια στην Γερμανία. Στην φωτογραφία αυτή βλέπουμε από αριστερά τον μεγάλο βιολιστή Φώτη Αντωνίου από το Μαργαρίτι, τον τραγουδιστή Αχιλλέα Λατσιό από το Καστρί Φαναρίου ο οποίος προέρχεται από επίσης παλιά μουσική οικογένεια, τον νεαρό τότε γιό του Φώτη, Σπύρο Αντωνίου στο κλαρίνο, τον κιθαρίστα Βασίλη Μπράγια από το Μαργαρίτι, και τον Φώτη Τέλε από τον Μεσοπόταμο Φαναρίου Πρεβέζης. (Ο Βασίλης Μπράγιας έπαιζε και ντράμς).

Η οικογένεια Αντωνίου ήταν και είναι μέχρι σήμερα μια οικογένεια με μεγάλη **παράδοση** στην μουσική στο Μαργαρίτι. Ο Φώτης έπαιζε βιολί (στην εποχή των Τζεμαίων.) Ο αδελφός του, Γιάγκος (τραγουδιστής) και ο γιός του Σπύρος Αντωνίου κλαρινίστας, ήταν απο τους καλύτερους στην περιοχή μας. Για τον Φώτη Αντωνίου δεν έχουμε ακόμη ημερομηνίες γέννησης και θανάτου, τον θυμόμαστε όμως όπου μέχρι τα γεράματα του, έπαιζε σε όλα τα πανηγύρια και τους γάμους στην περιοχή μας, και όχι μόνο, πλαισιωμένος από τους παλιούς μουσικούς της εποχής του όπως ο εξαιρετος βιολιστής Τάση Φώντας (Αναστάσιος Σπυργίτης), Ο Κώτσι Νίνος (Κωνσταντίνος Τζούρος), με το παραδοσιακό ντέφι, ο κιθαρίστας Πέτρος Τζέμος, ο επίσης κιθαρίστας Σπύρος Νίνος (Τζούρος), και ο κλαρινίστας Λάμπης Νίνος, γιός του Κωνσταντίνου Νίνου. Πολλές φορές τα μουσικά αυτά σχήματα του Μαργαριτίου συνεργάζονταν στενά με τους μουσικούς του Φαναριού και αρκετοί από αυτούς είχαν συγγενικούς δεσμούς μεταξύ τους.

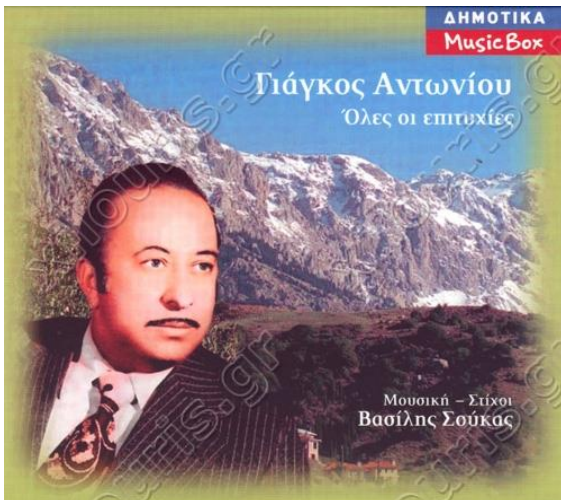
Κάτω μια ακόμη σπάνια φωτογραφία με την κομπανία του **Φώτη Αντωνίου**, πίσω ο Φώτης με το τσιγάρο, δεξιά του ο νεαρός τότε Σπύρος με το κλαρίνο και στο ντέφι ο Θανάσης Δούλης, κάτω δεξιά ο Πέτρος Τζέμος, και ο Γιάνγκος με την κιθάρα, οι άλλοι δυο μου είναι άγνωστοι.

Ο Γιάνγκος Αντωνίου.

Η φωτογραφία με τον καταξιωμένο τραγουδιστή Γιάνγκο Αντωνίου είναι από το αρχείο της Μέλπως Μερλιέ, που από ό,τι φαίνεται τον έχει είδει καταγράψει στο αρχείο της. Ο Γιάνγκος έχει μια πλούσια σταδιοδρομία στη δημοτική μουσική παράδοση και με την μουσική του βοήθησε και αυτός, μαζί με τον κλαρινίστα Σπύρο, την χορευτική ομάδα του Μαργαριτίου, της εποχής 1980.

Ελπίζουμε μελλοντικά να έχουμε πολλά περισσότερα στοιχεία για τον αυτοδίδακτο αυτό τραγουδιστή της οικογένειας Αντωνίου τα οποία ασφαλώς και θα καταχωρίσουμε.

Εδώ, στη μέση ο Γιάνγκος σε χωρό της Αδελφότητας Μαργαριτίου το 1987 στην Αθήνα.

Εδώ ο **Βασίλης Αντωνίου** γιός του Γιάνγκου, με την κιθάρα. Ο Βασίλης ακολούθησε τα αγχάρια του πατέρα του. Εκτός από κιθάρα παίζει και αρμόνιο.

Ο Σπύρος Αντωνίου.

Ο Σπύρος Αντωνίου ήταν ένας αυτοδίδακτος κλαρινίστας. Μεγαλωμένος σε μια οικογένεια μουσικών δεν άργησε πολύ να δείξει το μουσικό του ταλέντο στο κλαρίνο. Από μικρός ξεκίνησε με τα τοπικά μουσικά συγκροτήματα στην περιοχή Μαργαριτίου και το 1974 πρωτοεμφανίστηκε στην Αθήνα στο γνωστό και διάσημο τότε κέντρο (ο Έλατος). Εκεί έπαιζε με τον επίσης μεγάλο τραγουδιστή Γιάννη Κωνσταντίνου. Εκεί τον ακούγαμε τότε (φανταράκια εμείς παρέα με τον αλησμόνητο φίλο μας τον Αριστείδη), και καμαρώναμε διότι στα κέντρα δημοτικής μουσικής της Αθήνας είχαμε και έναν Μαργαριτιώτη. Επέστρεψε μετά από δυο χρόνια στο Μαργαρίτι και γνωστός πλέον και ταλαντούχος κλαρινίστας εμφανίζονταν σε όλη την Ελλάδα.

Στην Γερμανία έκανε επίσης μεγάλη καριέρα, παίζοντας σε αρκετές πόλεις για τους Έλληνες μετανάστες και ιδιαίτερα για τους Ηπειρώτες πλαισιωμένος από εξαιρετικούς τραγουδιστές όπως ο Γιαννάκης Κωνσταντίνου, ο Αλέκος Κιτσάκης, ο Δημήτρης Βάγιας, ο Σπύρος Παπανδρέου, ο Φίλιππος Δήμου και πάρα πολλούς άλλους. Έκανε βέβαια δικό του μουσικό συγκρότημα και ήταν ο βασικός κλαρινίστας της Χρευτικής Ομάδας του Μαργαριτίου που τότε έγραφε ιστορία με τις υπέροχες εμφανίσεις της. Η συνεισφορά του Σπύρου στην Χορευτική Ομάδα ήταν πολυτιμότερη, ήξερε τον κάθε χορευτή πως ακριβώς θα κάνει την φιγούρα στο χορό και του έπαιζε ακριβώς όπως ο χορευτής ήθελε. Αυτό για τον κάθε χορευτή χωριστά.

Όταν είχε έρθει ο Λευτέρης Ζέρβας (ο καλύτερος βιολιστής τότε στην Ελλάδα) να παίξει στο πανηγύρι 25 Αυγούστου (γιορτή του Αγίου Κοσμά) ο κόσμος βλέποντας ότι ο Ζέρβας δεν μπορούσε να πιάσει τα πωγωνίσια και τα τσάμικα σωστά με το βιολί, ζήτησε από το συγκρότημα, στα δημοτικά να ξεκινάει ο Σπύρος με το κλαρίνο και όχι ο Ζέρβας.

Ο Τάκης (Χρήστος) Τζίμας είχε πει τότε του Ζέρβα. <<εντάξη φίλε μου είσαι ο καλύτερος βιολιστής αλλά στα δημοτικά άσε τον Σπύρο να παίξει>>. Με το κλαρίνο του είχε πολλές φορές συνοδέψει και τον Μάκη Χριστοδουλόπουλο στα πανηγύρια στην περιοχή μας π.χ. στην Γλυκή.

Ένας μεγάλος δάσκαλος για τον Σπύρο Αντωνίου ήταν ο επίσης μεγάλος κλαρινίστας Γρηγόρης Φωτίου από το Καστρί Φαναρίου, που στα πανηγύρια στον πλάτανο και στην επάνω πλατεία στο Μαργαρίτι τον συνόδευε ο Σπύρος σαν δεύτερο κλαρίνο με τραγουδιστές τον Βασίλη, τον Αχιλλέα και τον Κοσμά Λατσιό από το Καστρί Φαναρίου. Αυτά το 1970 με 1975. Αξέχαστα θα μας μείνουν επίσης και τα γλέντια (απρογραμμάτιστα συνήθως) στο μαγαζί του Λιώνη Τέκα, στο Μαργαρίτι όπου αφού είχαμε πει, λέγαμε στο Σπύρο: «Σπύρο φέρε το κλαρίνο» και ο Σπύρος άρχιζε να παίζει μόνο για την παρέα του. Στον Ηπειρώτικο Σύλλογο της Φρανκφούρτης ήταν επίσης τακτικός καλεσμένος, όπως επίσης και στην Στουτγκάρδη, Μόναχο, Ντύσσελντορφ κλπ.

Έφυγε αρκετά νέος από τη ζωή. Το παίξιμο του όμως θα μας μνήνει αξέχαστο. Ο Σπύρος Αντωνίου με την σπουδαία μουσική διαδρομή του, ήταν ο συνεχιστής της δημοτικής μουσικής παράδοσης στο Μαργαρίτι των προκατόχων του Τζεμαίων, του πατέρα του Φώτη και όλων των άλλων που προανέφερα. Η προσφορά του, στον Πολ. Όμιλο Μαργαριτίου είναι αξιομόνευτη. Ελπίζουμε η νέα γενιά των μουσικών Αντωνίου που συνεχίζουν σήμερα την δημοτική μουσική παράδοση στην περιοχή μας, να του μοιάσουν!

Εδώ στην Φρανκφούρτη με τον Αλέκο Κιτσάκη παίζει για τον Ηπειρώτικο Σύλλογο στο Όφενμπαχ της Φρανκφούρτης.

Ο Σπύρος Αντωνίου με τον Σπύρο Παπανδρέου στη Γερμανία

Ο Σπύρος Αντωνίου με το συγκρότημα του, στο μαγαζί του (επίσης εκλιπόντος) Μαργαριτώτη Λευτέρη Μήτσα στη Γερμανία.

Ο Σπύρος Αντωνίου με τον τραγουδιστή **Φίλιππο Δήμου** στο Όφενμπαχ Γερμανίας.

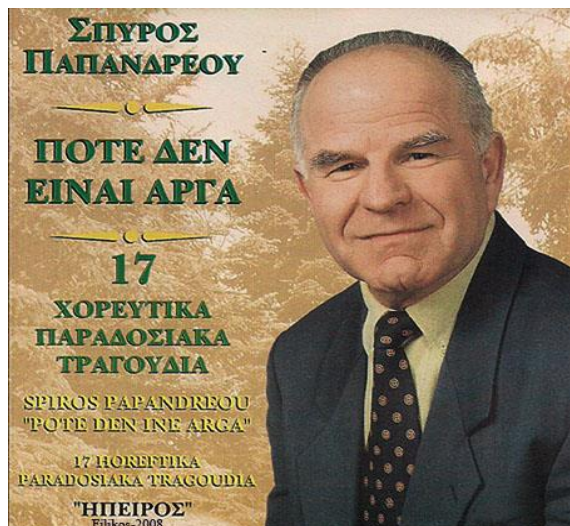

Κάτω, ο Σπύρος Αντωνίου με γνωστούς μουσικούς στη Γερμανία

Ο Σπύρος Παπανδρέου.

Πριν 50 χρόνια (μουσικό ανερχόμενο αστέρι τότε) στην Ελλάδα πήρε το δρόμο της ξενιτιάς για να βρεί την τύχη του.

Ο Σπύρος Παπανδρέου (του Βασιλείου) και εγγονός του μεγάλου **Εθνομάρτυρα Παπαντρέα**, γεννήθηκε στο Καρτέρι Θεσπρωτίας. Το 1956 πήγε στην Αθήνα και σπούδασε βυζαντινή και παραδοσιακή μουσική, δίπλα στον μεγάλο δάσκαλο Σίμωνα Καρρά. Εκεί γνωρίστηκε με τον Παναγιώτη Μυλωνά (δάσκαλο μουσικής) και παρουσίαζε τότε στο ραδιόφωνο την εκπομπή (Η Ώρα της Υπαίθρου.) Έχει ηχογραφήσει αρκετά παραδοσιακά τραγούδια. Συνεργάστηκε με πολλούς μουσικούς της περιοχής μας όπως ο Σπύρος Αντωνίου κλαρίνο, ο Νάσιο Γκλάνος κλαρίνο, ο Αλέκος Τζέμος βιολί, ο Φώντας Σπυργίτης κιθάρα, με το Χαράλαμπο Φωτίου (Λιάμης αδελφός του Γρηγόρη) από το Καστρί Φαναρίου, με τον Κοσμά Λατσιό βιολί, καθώς και με τους Χαλκιάδες, με τον Νίκο Γούνα, τον Φίλιππα Ρούντα και πολλούς άλλους.

Το 1961 πηγαίνει στην Γερμανία και διευθύνει δικό του μουσικό συγκρότημα έως και σήμερα. Είναι τραγουδιστής και κιθαρίστας. Ο Σπύρος Παπανδρέου είχε την τύχη να συνεργαστεί με μουσικούς της περασμένης παλιάς καλής εποχής που το τραγουδι ήταν ανόθευτο και γνήσιο παραδοσιακό. Για την προσφορά στη δημοτική μουσική παράδοση έχει βραβευτή από πολλούς δήμους και κοινότητες, όπως από τον Δήμο Μαργαριτίου. Το σπουδαιότατο φωτογραφικό αρχείο που διαθέτει, είναι πολύ ενδιαφέρον διότι συνδυάζει την μουσική με την ιστορία του τόπου μας. Σας παρουσιάζουμε πάρα κάτω ένα μέρος από τις σπάνιες φωτογραφίες που ευγενικά προσφέρθηκε να μας παραχωρήσει, γνωρίζοντας ότι αυτά είναι ιστορικο-μουσικά κειμήλια της περιοχής μας.

Κοιτάζοντας όλες αυτές τις παλιές φωτογραφίες με τους εξαιρετικούς καλλιτέχνες της δημοτικής μουσικής παράδοσης που ο Σπ. Παπανδρέου συμμετείχε από νεαρή ηλικία, και συνεχίζει μέχρι και σήμερα στην Γερμανία, καταλαβαίνεις ότι η μουσική διαδρομή του συμπατριώτη μας Σπύρου είναι πραγματικά αξιοθαύμαστη.

(Φωτό του **Σπύρου Παπανδρέου** με τον καθηγητή μουσικολόγο **Παναγιώτη Μυλωνά**).

Κάτω, μια σπάνια φωτογραφία από πανηγύρι στο Μόρφι Θεσπρωτίας, 8 Μαΐου 1957. Χορεύει ο Σπύρος Παπανδρέου και τον κρατάει ο Μιλτιάδης Βασιλείου από το Καρτέρι. Το τραγούδι (πάνω στην τριανταφυλλιά) το παρήγγειλε ο Μιλτιάδης Βασιλείου για τον Σπύρο. Οι υπόλοιποι στην παρέα ήταν Μορφατιώτες και Σπαθαριώτες. Το πανηγύρι ήταν στο κέντρο του Μορφατίου και αριστερά στην φωτογραφία, φαίνεται ο **Νάσιο Τζέμος** με το ούτι και την τραγιάσκα. Είναι η μοναδική φωτό που έχουμε μέχρι στιγμής με τον αξέχαστο Αθανάσιο Τζέμο.

Εδώ μια ακόμη σπάνια φωτογραφία με τον Σπύρο Παπανδρέου στο τραγούδι, πίσω οι δυο Χαλκιάδες κλαρίνο, με την κιθάρα ο Φώντας Σπυργίτης (γιος του Τάση Φώντα από το Μαργαρίτι) ο Αλέκος Τζέμος πίσω από την ξανθιά τραγουδίστρια και σύζυγο του στο ντράμς, το 1958 στο πανηγύρι (Λάμποβο) στην Παραμυθιά.

Μια ιστορική φωτό από το πανηγύρι (Λάμποβο), το ξακουστό πανηγύρι στην Παραμυθιά το 1959. Στο κλαρίνο ο Μπούκαλης, στο βιολί ο Γιώργος Νάστας και ο ταλαντούχος τραγουδιστής Σπύρος Παπανδρέου στο τραγούδι.

Στην φωτό κάτω, εμφανίζονται: Ο Σπύρος Παπανδρέου στην εμποροπανήγυρη (Λάμποβο) στην Παραμυθιά το 1959, με τους Χαλκιάδες και τον Μάνθο στο ντέφι (με την γραβάτα). Έπαιζαν στο καφενείο το Σούλι, και τραγουδούν το τραγούδι, (Έπαιρνα το δρόμο δρόμο), που ήταν η αδυναμία του Μάνθου Χαλκιά, όπως μας πληροφορεί ο τραγουδιστής κ. Σπύρος Παπανδρέου.

Ο Σπύρος Παπανδρέου τραγουδάει και κιθάρα, με τον γνωστό μας Χαράλαμπο Φωτίου (Διάμη) στο κλαρίνο, από το Κορωνόπουλο Πρέβεζας, στο βιολί είναι ο Κοσμάς Λατσιός, ακορντεόν ο Σταύρος Βασιλείου, κιθάρα ο Λάκης και ντράμς ο Άγγελος 1968 Γερμανία.

Εδώ μια ενδιαφέρουσα και ιστορική φωτογραφία με το πρώτο μουσικό συγκρότημα του **Σπύρου Παπανδρέου στη Γερμανία το 1967**. Τραγουδάει ο γνωστός μας Σπύρος Παπανδρέου, στο κλαρίνο ο αξέχαστος Αθανάσιος Γκάλανος, στο βιολί ο Κοσμάς Λατσιός, στην κιθάρα πίσω ο Λάκης και στο ντράμς ο Δάμης. Όλοι από το Φανάρι της Πρέβεζας εκτός του Σπύρου.

Κάτω, ο Σπύρος Παπανδρέου στο τραγούδι.

Κάτω ο νεαρός και ταλαντούχος τότε Σπύρος Παπανδρέου σε κέντρο της Αθήνας με τον μεγάλο Τάσο Χαλκιά στο κλαρίνο και τον Σταύρο στο Ούτι 1958.

Στην Αθηνά 1959 σε γιορτή της Πανεπειρωτικής Συνομοσπονδίας στο Θέατρο Κεντρικών με τον νεαρό τότε και ανερχόμενο μουσικό αστέρι Σπύρο Παπανδρέου τον Φίλιπα Ρούντα στο κλαρίνο και τους Χαλκιάδες. Πίσω από τον Σπύρο Παπανδρέου, ο Μάνθος με το ντέφι.

Ο τραγουδιστής Σπύρος Παπανδρέου σε μια από τις πολλές εκδηλώσεις στην Γερμανία.

Στην φωτογραφία κάτω, απεικονίζεται ο τραγουδιστής Σπύρος Παπανδρέου και ο Χριστόδουλος Ζούμπας με το λαούτο.

Μια αναμνηστική φωτό με την γνωστή τραγουδίστρια Ελπίδα Μπραχοπούλου, τον Γιώργο Μπραχόπουλο και τον τραγουδιστή Σπύρο Παπανδρέου.

Κάτω, ρεπορτάζ για τον Σπύρο Παπανδρέου από γερμανικά MME το 1961

SEITE 44
RHEIN-BERG

persönlich

Die Liebe ist sein liebstes Thema

Sänger Spyros Papandreu kam 1961 nach Bergisch Gladbach – und blieb

von JULIANE WILDERMANN

Er hat einen Trübsinn ge-
gangen, musste lange um ihn
kämpfen. Ah! er ist endlich
trotzdem wahrhaftig er eine
wunderbare Zeit mit ihm. Al-
les war nur ein Traum. Er sieht
für die Liebe zu einem schönen

»Hier habe ich
meine zweite
Heimat gefun-
den.«

Spyros Papandreu über Ber-
gisch Gladbach

Spyros Papandreu macht seit über vier Jahrzehnten Musik. (Foto: Daut)

Mädchen. Eine Liebe, die man
sich erkämpfen muss. Die von
Hörzen kommt und ewig hält.
Gerne singt Spyros Papandreu
von der Liebe. Das Lied mit
dem Trübsinn ist sein Lieb-
lingslied.

Spyros Papandreu ist ge-
bürtiger Grieche. Im April
1961 kam er als Gastarbeiter
nach Bergisch Gladbach. Der
Siedel bin ich dann drei gebil-
det" sagt der heute 70-jährige.
»Hier habe ich meine zweite
Heimat gefunden.« Die Men-
schen, die Mentalität gefielen
ihm.

Als lebensdienlicher Sin-
ge fand er schnell Freunde.
Bald gründete er seine eigene
Musikgruppe. Die sechs Grie-
chen spielten Folklore und
griechische Volkslieder. Spä-
ter kamen Oldies aus ihrer
Heimat dazu, auch selbstge-
schriebene Lieder.

»Meine Texte handeln da-
von, wie man sich fühlt, wie
man lebt und liebt. Natürlich
verarbeite ich darin auch viele
Erfahrungen«, sagt Papan-
dreu.

In Bergisch Gladbach lernte
Papandreu auch seine Frau
kennen. Heute hat er zwei Kin-
der und zwei Enkel. »Lieder
sind sie nicht so musikalisch«,
sagt er. Aber sie würden seine

Musik, seine weiche Stimme
und den melodischen Klang
der Bouzouki, einer griechi-
schen Langhalszither, gerne
hören. Auch wenn sie keine
Muttersprache nicht verste-
hen.

Papandreu bereut es, sei-
nen Kindern und Enkeln nicht
griechisch beigebracht zu ha-

bin. Tagüber arbeitete er als
Versandhelfer am Wochenende.
reiste er als Sänger durch
ganz Deutschland, sang in den
Niederlanden und Belgien. »Da
blieb leider wenig Zeit.«

Der Grieche erinnert sich
noch gut an seinen ersten Auf-
tritt in Deutschland. In der
Ritter Platz trat er 1964 be-
sonnig das griechische
Nationalhymne an 23. März
auf. »Das war der Beginn mei-
ner Karriere in Deutschland«,
sagt er.

Die kommenden Jahrzehnte
sahen er Schallplatten und
CDs auf - war Gast in Fernseh-
und Hörfunksendungen. Sang
fast jedes Wochenende auf
griechischen Hochzeiten, Ge-
burtsagen, Familienfeiern
und ähnlichen Festen. »Da-
mals hatte ich noch viel Ener-
gie. Ich konnte die ganze
Nacht durchmachen«, erinnert
er sich.

Seit einigen Jahren ist es
sein Papandreu ruhiger ge-
worden. »Mit 70 kann ich nicht
mehr jede Woche auftreten«,
sagt er. Deshalb habe er sich
vor einigen Jahren auch von
seiner Gruppe verabschiedet.
Andererseits leidet er unter Tin-
nitus.

»Meine Stimme ist aber im-
mer noch dieselbe.« Deshalb
wird Spyros Papandreu
auch weiterhin singen. Wenn auch
nur noch ein paar Mal im Jahr.

Γερμανία: ο Σπύρος Παπανδρέου στο τραγούδι και ο βετεράνος κλαρινίστας Αθανάσιος Γκλάνος και άλλοι μουσικοί περιοχής Φαναρίου Πρεβέζης

Μια παλιά και σπάνια φωτογραφία, (γάμος στο Μεσοπόταμο Πρεβέζης) με τον νεαρό τότε κλαρινίστα Αθανάσιο Γκλάνο. Σημειώνω ότι τότε η περιφέρεια Φαναρίου υπάγονταν στην άλλοτε Επαρχία Μαργαριτίου.

Γάμος στο Καρτέρι Θεσπρωτίας 1950, φωτό, Σπύρος Παπανδρέου.

ΠΡΩΙΝΟ ΣΤΗΝ ΟΜΟΝΟΙΑ

(Από τον Σπύρο Παπανδρέου).

«Αναμνήσεις από το παρελθόν, στην αρχή της καλλιτεχνικής μου καριέρας στην Αθήνα.

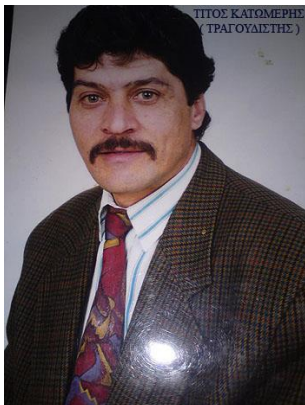
Το 1975 γνώρισα το Συγκρότημα των αδελφών Χαλκιά στο κέντρο η Ζούγκλα όπου τραγουδούσε και ο Δημήτρης Ζάχος. Στο διάλυμα του Ζάχου αφού τραγούδησα μερικά τραγούδια, μου λέγει ο μεγάλος και αξέχαστος κλαρινίστας

Τάσος Χαλκιάς: Σπύρο θέλεις να έλθεις μαζί μου σε μερικές δουλειές για τραγούδι και συνεργασία; Εγώ βέβαια αυτό έψαχνα και αμέσως του λέω ναι θέλω, χωρίς καθόλου να το σκεφτώ.

Πράγματι μετά δυο ημέρες, αφού παίξαμε στην εορτή της Αδελφότητας Ιωαννίνων σε κέντρο στην νέα Σμύρνη, οι Χαλκιάδες, (ο Τάσος, ο Φώτης, ο Κυριάκος, ο Μάνθος και οι υπόλοιποι) έμειναν πολλή ευχαριστημένοι από τα τραγούδια μου και την καλή φωνή μου και μου πρότειναν μελλοντική συνεργασία. Αφού λοιπόν τελειώσαμε το πρωί κατά τις πέντε η ώρα, μου λέγει ο Τάσος Χαλκιάς: Σπύρο τώρα πάμε για ζεστό γάλα, φρέσκο ψωμί με βούτυρο και μέλι στην πλατεία Ομόνοιας (γνωστό στέκι των μουσικών).

Πράγματι για πρώτη φορά είδα μια ατμόσφαιρα γεμάτη από μουσικούς κάθε κατηγορίας και ράτσας, να απολαμβάνουν το πρωινό τους, στο στέκι της Ομόνοιας μετά από μια κοπιαστική νύχτα για το μεροκάματο. Ένιωσα πάρα πολύ ωραία ανάμεσα σε τόσους πολλούς μεγάλους και διάσημους μουσικούς. Αφού φάγαμε έπρεπε να πάω για ξεκούραση και ύπνο. Παρακολουθούσα με αγωνία τον μεγάλο Τάσο Χαλκιά, αν θα έβαζε το χέρι στην μεγάλη και χοντρή τσάντα που ήταν τα αμοίραστα χρήματα, αλλά τίποτα... Φεύγω λοιπόν ευχαριστημένος από το ωραίο και αξέχαστο πρωινό της πλατείας Ομόνοιας ! Όσο για το μεροκάματο.....»

Ο Τίτος Κατωμέρης (τραγουδιστής)

Ο **Τίτος Κατωμέρης** γεννήθηκε το 1961 στο Μαργαρίτι Θεσπρωτίας. Γιος μιας πολυμελούς και φτωχικής οικογένειας, όπως οι περισσότερες τότε στο Μαργαρίτι, ο Τίτος από πολύ μικρός, άρχισε να παρακολουθεί τα μουσικά συγκροτήματα της περιοχής μας στις διάφορες τοπικές μουσικές εκδηλώσεις. (Επειδή τον γνωρίζω από μικρό παιδί, τον θυμάμαι να τραγουδά τα διάφορα σουζέ τραγούδια της εποχής αυτής με ένα μεράκι που έδειχνε ότι έχει μέσα του αυτό το μουσικό ταλέντο). Αυτό το πρόσεξε ο Γιάγκος Αντωνίου, (καθιερωμένος τότε τραγουδιστής στο Μαργαρίτι), ο οποίος και τον παρότρυνε να ασχοληθεί επαγγελματικά με το τραγούδι.

Έτσι άρχισε ο Τίτος σαν αυτοδίδακτος, αλλά με καλούς συνεργάτες τους αδελφούς Αντωνίου, να εμφανίζεται στα τοπικά πανηγύρια και κέρδισε αμέσως την συμπάθεια όχι μόνο των συχωριανών του, αλλά και της ευρύτερης περιοχής. Ο Τίτος, όπως οι περισσότεροι αυτοδίδακτοι, εκτός από το τραγούδι παίζει κιθάρα και ντέφι. Τελικά το τραγούδι τον έκφραζε περισσότερο στο οποίο και αφοσιώθηκε. Στην δεκαετία 1980 με 1990 ο Τίτος Κατωμέρης ήταν ήδη ένας καταξιωμένος τραγουδιστής με την προτίμηση του στα λαϊκοδημοτικά τραγούδια της εποχής, όπως το τραγούδι Μηλίτσα μου κουκλίτσα μου, που, όπου το τραγουδούσε αποσπούσε τον θαυμασμό του Θεσπρωτικού κοινού.

Στην συνέχεια ο Τίτος τραγούδησε όλα τα γνωστά παραδοσιακά τραγούδια, τσάμικα, πωγωνίσια, κλέφτικα κλπ, χωρίς να μιμηθεί κάποιον άλλο, αλλά με το δικό του χαρακτηριστικό τρόπο, κερδίζοντας γρήγορα την εκτίμηση των συμπατριωτών του. Σύμφωνα με τις πληροφορίες και τις φωτογραφίες που έχουμε από τον Σπύρο Κατωμέρη, (πρωτότοκο γιο του Τίτου, που αποκλειστικά σε εμάς παραχώρησε) μαθαίνουμε ότι ο Τίτος εμπλουτίζοντας το ρεπερτόριο του κυρίως στα δημοτικά τραγούδια, έγινε γρήγορα καθιερωμένος τραγουδιστής με παρουσίες όχι μόνο στην ευρύτερη περιοχή της Θεσπρωτίας αλλά και στην Γερμανία, τραγουδώντας για τους Ηπειρώτικους Συλλόγους και διάφορες άλλες εκδηλώσεις βάζοντας έτσι με τον τρόπο του και αυτός ένα λιθαράκι στη διάσωση της δημοτικής μουσικής παράδοσης. Εκτός από το τραγούδι ο Τίτος έπαιζε και κιθάρα. Έχει συνεργαστεί με αρκετούς αξιόλογους κλαρινίστες όπως, με τον Θωμά Ρέτζιο, τον Ναπολέον Δάμο, τον Σταύρο Καψάλη, τον Δόκιμο, τον Μαργαριτώτη Σπύρο Αντωνίου, τον Γιώργο Χαλιγιάννη, τον Αθανάσιο Γκλάνο και τον επίσης κλαρινίστα Μποροδήμο.

Συνεργάστηκε επίσης με τους γνωστούς τραγουδιστές, όπως ο Κώστας Τζίμας, η Παγώνα Αθανασίου, η Ντίνα Αγγελοπούλου, η Φιλιώ Πυργάκι, ο Χρήστος Σταύρου, ο Γιάγκος Αντωνίου ο Γιώργος Μπέκιος και αρκετούς άλλους μουσικούς. Ο Τίτος έχει ηχογραφήσει και δικά του τραγούδια, ξεκινώντας με τον πρώτο του δίσκο: (Τα Παιδιά από το Μαργαρίτι), όπου στο κλαρίνο τον συνοδεύει ο Δημήτρης Αηδόνης από το Θέμελο και στη συνέχεια ακολούθησαν οι δίσκοι: Ανθεί της Αμυδαλιάς, το Ασημένια μου Καδένα, και, Μη με Διώχνεις Μάνα, όπου στο κλαρίνο τον συνοδεύει ο Θωμάς Ρέτζιος.

Τους στοίχους των τραγουδιών του, τους είχαν γράψει ο αδελφός του Τίτου, Κωνσταντίνος, και ο Γιάγκος Αντωνίου. Από ότι μας λέει ο γιος του Σπύρος Κατωμέρης, ο Τίτος γράφει και ο ίδιος τα τραγούδια του. Σήμερα ο Τίτος Κατωμέρης συνεχίζει την μουσική του καριέρα στην Γερμανία όπου είναι εγκατεστημένος, και με το γνωστό φιλικό του τρόπο και την μελοδική φωνή του, έχει αποκτήσει αρκετούς θαυμαστές της δημοτικής μουσικής.

Όπου όμως συναντάει Μαργαριτιώτες στις διάφορες εκδηλώσεις που συμμετέχει στην Γερμανία, τότε δίνει ρέστα όπως λέμε. Αυτό το διαπιστώσαμε και εμείς όταν έκπληκτοι τον συναντήσαμε στο Ludwigshafen σε μια εκδήλωση του Συλλόγου Ηπειρωτών τον Μάρτιο του 2012, όπου ο συμπατριώτης μας Τίτος Κατωμέρης με φανερή συγκίνηση όταν μας αντίκρισε άστραψε από την χαρά του και φυσικά το μικρόφωνο πήρε φωτιά που λέμε, κάνοντας το πολυπληθές κοινό να ξεφαντώσει στο χορό από τα μερακλίδικα και νοσταλγικά τραγούδια του !

Στην παλιά αυτή φωτογραφία βλέπουμε τον Τίτο Κατωμέρη με το ντέφι, στα πρώτα του μουσικά βήματα, σε ένα απρογραμματίστο γλεντάκι παρέα με φίλους του στο Μαργαρίτι.

Αυτά προς το παρόν για τον συμπατριώτη μας τραγουδιστή Τίτο Κατωμέρη. Μελλοντικά που θα έχουμε περισσότερα θα επανέλθουμε.

Τα πνευματικά δικαιώματα της εργασίας αυτής για τον Μαργαριτιώτη τραγουδιστή Τίτο Κατωμέρη, ανήκουν αποκλειστικά στον ίδιο και στα μέλη της οικογένειάς του. Συνεπώς η αναδημοσίευση της εργασίας αυτής, ή, μέρος της, απαγορεύεται χωρίς την άδεια του ιδίου, ή, των μελών της οικογένειάς του. Η ιστοσελίδα μας η οποία είναι μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα, δημοσιεύει την παρούσα εργασία με μοναδικό σκοπό, τα στοιχεία αυτά να μείνουν στην ιστορία της δημοτικής παράδοσης του Μαργαριτίου.

Ευχαριστούμε τον Σπύρο Κατωμέρη για τις πολύτιμες πληροφορίες που μας εμπιστεύτηκε για τον Μαργαριτιώτη τραγουδιστή Τίτο Κατωμέρη.

Ο Ξενοφών Αν. Σπυργίτης.

Ο Φώντας όπως τον αποκαλούμε, είναι γιος του εκλιπόντος σήμερα βιολιστή του Μαργαριτίου, Αναστασίου Σπουργίτη. Ο Αναστάσιος, γνωστός ως Τάση-Φώντας, έπαιζε στην ίδια εποχή με τον Φώτη Αντωνίου και με τους Τζεμαίους. Περισσότερο όμως συνεργάζονταν με τον Φώτη Αντωνίου, στα χωριά της τότε επαρχίας Μαργαριτίου. Ο Φώντας γεννήθηκε στο Μαργαρίτι, κάπου στο 1942, ήταν αυτοδίδακτος μαθαίνοντας κοντά στα παλαιότερα μουσικά σχήματα του Μαργαριτίου. Στην δεκαετία του 1970 ήταν ήδη καταξιωμένος τραγουδιστής και πολύ καλός κιθαρίστας. Ένα απο τα πρώτα του τραγούδια ήταν το: (Θα σε έχω σαν βασιλικό), που εκείνη την εποχή είχε γίνει σουξέ και ακούγονταν απο τον ραδιοφωνικό σταθμό Φωκίδας επανειλημμένα. Ένα ακόμη σουξέ του Φώντα που ακούγεται και σήμερα είναι:(Τα γλυκά σου τα μάτια). Ο Φώντας Σπουργίτης έχει ηχογραφήσει πολλά τραγούδια, σε Λαϊκοδημοτικό μοτίβο. Μετά το 1975, σπάνια τον βλέπαμε στο Μαργαρίτι, δεν έχουμε κάποια στοιχεία για την παραπέρα πορεία του.

Εδώ ο Φώντας τραγουδιστής, αριστερά με το βιολί ο μεγάλος Γ. Γκόρος σε κέντρο στην Αθήνα.

Ο Χρήστος Δ. Σωτηρίου

Θα ήταν παράλειψη αν δεν αναφερθώ στον αείμνηστο **Χρήστο Σωτηρίου**, έναν εξαιρετο μπουζουξή και κιθαρίστα ο οποίος μας έφυγε πολύ νωρίς. Ο Χρήστος, στη δεκαετία του 1980 ήταν βασικός συνεργάτης του Σπύρου Αντωνίου και βοήθησαν σε μεγάλο βαθμό τον Πολιτιστικό Όμιλο Μαργαριτίου όπου έπαιζαν για τις χορευτικές ομάδες αρκετές φορές αφιλοκερδώς. Ο

Χρήστος με βοήθησε τότε ώστε να βρω και κάποια βίντεο με τις χορευτικές ομάδες του Μαργαριτιού. Δεξιά, ο **Χρήστος Σωτηρίου** με την κιθάρα.
(Φωτό: **Παναγιώτης Σωτηρίου**)

Κάτω στη φωτό της δεκαετίας του 1960, είναι όλοι Μαργαριτιώτες, στη μέση απεικονίζονται οι μουσικοί **Σπύρος Τζούρος** και ο **Κωνσταντίνος Τζούρος**, αριστερά ο Τρύφωνας, και ο Αλκιβιάδης Χρηστίδης και δεξιά ο Γιάννης Δούλης, και ο Αποστόλης Γκέρτζος.

Κάτω, ο **Κωνσταντίνος Τζούρος** ο οποίος έπαιζε το ντέφι.
Φωτό από την κόρη του **Βασιλική**.

Ευχαριστώ όλους όσους με βοήθησαν στην εργασία μου αυτή και ιδιαίτερα την σεβάσμια κ. **Κατίνα Τζέμου**, και τον παραδοσιακό τραγουδιστή κ. **Σπύρο Παπανδρέου**, και τον τραγουδιστή **Φίλιππο Δήμου**, για τις πολύτιμες πληροφορίες και φωτογραφίες που μου εμπιστεύτηκαν. Τα πολύτιμα αυτά ιστορικά στοιχεία για την Μουσική Παράδοση στο Μαργαρίτι τα παραδίδω στον ιστορικό του μέλλοντος.

Η ιστοσελίδα μας ενημερώνεται σταδιακά. Προς το παρόν γίνεται συγκέντρωση υλικού για τους κάτωθι μουσικούς του Μαργαριτίου: Ιωάννης Πουλής (κλαρίνο), Ανδρέας Πουλής, κλαρίνο, Αναστάσιος Σπυργίτης (Τάσης-Φώντας) βιολί και λαούτο. Σπύρος Τζούρος (Νίνος) τραγούδι και κιθάρα. Κώστας Τζούρος (Νίνος) ντέφι, Ξενοφώντας Σπυργίτης τραγουδιστής. Θεόδωρος Δούλης κλαρίνο.

Όσοι από τους αναγνώστες έχουν και θέλουν να προσθέσουν κάτι σχετικά με την μουσική παράδοση της περιοχής Μαργαριτίου, μπορούν να επικοινωνήσουν μαζί μας.

Επιμέλεια και παρουσίαση:
Θωμάς Στεφ. Γκίνης 2009